

מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

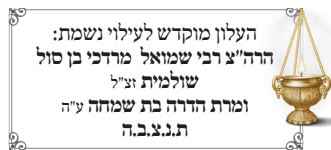
כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבוי הפץ | כולל שיעורי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגיד שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהוצאת גדולי ישראל מכל העדות והחוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

בס"ד

שבוע פרשת נצבים

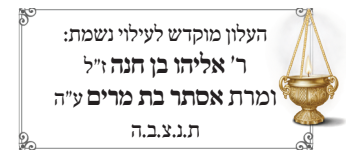
יום א' כ"א אלול - שבת כ"ז אלול תשפ"ה

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הוריות י"ג-י"ד זבחים ב'-ו'

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הוריות דף י"ג ע"א

פר כהן משוח ופר עדה כו'.

בסוגיא מבוארים הלכות קדימת הקרבנות זה לזה, וחלקם נידונים במקומם במסכת זבחים בפרק כל התדיר. וכל הקדימות האלו הן להלכה, ונביא את דברי הרמב"ם בזה [הלכות תמידין ומוספין פרק ט' הלכה ו']. חטאת קודמת לעולה אפילו חטאת העוף קודמת לעולה בהמה שנאמר את אשר לחטאת ראשונה בנין אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה הבא עמה, וכן בשעת הפרשה מפריש החטאת תחלה ואחר כך העולה.

[הלכה ט'] בקרבנות החג אינו כן אלא קריבין על סדר הכתוב שנאמר כמשפטם, כיצד בתחלה פרים, ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם שעירים, אף על פי שהשעירים חטאת, וכל אלו שקדמו אותן עולות, וכן בשגגת צבור בע"ז שהן מביאין פר עולה, ושעיר חטאת, הפר קודם שנאמר בו כמשפט, ופר כהן משיח קודם לפר העלם דבר של צבור, ופר העלם קודם לפר ע"ז, ופר ע"ז קודם לשעיר שלה, אף על פי שהפר עולה והשעיר חטאת, שכך הוא סדר הכתוב בתורה, שעיר ע"ז קודם לשעיר נשיא שהנשיא יחיד, ושעיר נשיא קודם לשעירת יחיד, ושעירת יחיד קודמת לכבשה, אף על פי ששניהם חטאת, שהשעירה ראויה לבוא על הכריתות שמביאין עליהם חטאת, והכבשה אינה באה על שגגת ע"ז.

[הלכה ט'] הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד כיצד הן קריבין, הפרים קודמין לאילים שכן נתרבו בנסכים, ואילים קודמין לכבשים שכן נתרבו בנסכים, וכבשים קודמין לשעירים שכן נתרבו באימורים, שבכלל

אימורי כבשים האליה ואין בשעירים אליה, העומר קודם לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמין לשני כבשים, זה הכלל דבר הבא בגלל היום קודם לדבר הבא בגלל הלחם.

האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אברהם, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי. בזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאשה וכו' כהן קודם ללווי, לוי לישראל, ישראל למזמר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר. אימתי בזמן שכולם שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

כל אלו הקדימות הם לענין צדקה ולהחיותם, כמבואר בשולחן ערוך יורה דעה סימן רנ"א ורנ"ב, ומבואר כי אם נשבו איש ואשה האשה קודמת לפדיון כדי שלא יטמאוה, ואם חשודים למשכב זכור האיש קודם. וכן אם עומדים לסכנת נפשות או ששניהם טובעים בנהר האיש קודם. ועבד שנשבה כיון שטבל לשם עבדות וקיבל עליו מצות פודים אותו כישראל שנשבה. ואם הוא ואביו ורבו בשבי, הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו, ואם אביו תלמיד חכם אביו קודם, אף על פי שרבו גדול ממנו והוא רבו מובהק, מ"מ אביו קודם. ואם אמו בשבי היא קודמת לכולם אפילו נגר עצמו, ואם יש סכנת נפשות חייו קודמין. ואם הוא ואשתו בשביה אשתו קודמת לו, וב"ד יורדין לנכסיו ופודין אותה, ואפילו עומד וצווח אל תפדוה מנכסי אין שומעין לו. וכן מי שנשבה ויש לו נכסים ואינו רוצה לפדות עצמו פודין אותו מנכסיו בע"כ, וכן האב חייב לפדות את הבן כשיש לו לאב ואין לו לבן, וכן שאר קרוב כופין אותו לפדות קרובו, והקרוב קרוב קודם, ואין יכולין להטיל אותן על הציבור אם רק הוא עשיר. והכל לפי ראות עיני הב"ד [כל זה מסימן רנ"ב].

כולל ומכון ראש פינה:

אם באו עניים הרבה לגבאי של צדקה ואין בכיס כדי לפרנס את כולם או לכסות את כולם או לפדות את כולם, מקדימין הכהן ללוי ולוי לישראל וישראל לחלל וחלל לשתוקי ושתוקי לאסופי ואסופי לממזר וממזר לנתין ונתין לגר וגר לעבד משוחרר. בד"א בזמן שהן שוין בחכמה, שאין זה גדול מזה הרבה, אבל אם אחד מכל אלו מופלג בחכמה והשני קטן בחכמה, וכ"ש עם הארץ, על זה שנו חכמים במשנתנו דממזר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ, ואפילו ת"ח לכסות ועם הארץ להחיות הת"ח קודם ואפילו אשת הת"ח קודם לעם הארץ. וי"א שבזממה"ז אין לדון כן [ש"ך סקט"ז]. כללו של דבר, כל הגדול בחכמה קודם לחבירו, ואם היה אחד מהם רבו או אביו אף על פי שיש שם גדולים בחכמה מהם רבו שהוא ת"ח או אביו קודם לזה שהוא גדול ממנו [מסימן רנ"א].

כהן גדול קודם לנביא, שנאמר ומשה אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא, הקדים צדוק לנתן.

הקשה הבן יהוידע, קשה מנא לן דכהן גדול עדיף דילמא שוים הם, אך כיון דשנים הם מוכרח להזכיר אחד קודם חבירו, ועוד קשה למה לא הביא מפסוק שקדם לזה דכתיב ויאמר המלך קראו לי לצדוק הכהן ולנתן הנביא. ונ"ל חדא מתרצא בחברתה, כי באמת בהזכרת שמם בזה אחר זה ליכא ראייה כיון דמוכרח להזכיר אותם זה אחר זה אע"ג דהם שוים, ולכן לא הביא מפסוק הראשון דקראו לי לצדוק הכהן, אך מפסוק השני שפיר איכא הוכחה, דאי איתא דשוים הם, הוה ליה להזכירם בפסוק השני נתן קודם צדוק, דאז בזה ידעינן דשוים הם, כיון דבמקום אחד הזכיר צדוק קודם, ובמקום אחר הזכיר נתן קודם, על דרך שאמרו רז"ל בפסוק [שמות ו' כ"ו וכ"ז], הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן, וכיון דפעם מקדים לאהרן ופעם מקדים למשה ללמדך דשקולים, והכא נמי הוה ליה להזכיר בפסוק שני נתן קודם לצדוק ללמד דשקולים ושוים הם, אלא ודאי שמע מינה דכהן גדול עדיף מנביא.

מפני מה הכלב מכיר את קונו, וחתול אינו מכיר את קונו, אמר להם ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח, האוכל עכבר עצמו עאכ"ו. שאלו תלמידיו את ר"א מפני מה הכל מושלים בעכברים וכו'.

פירש הרמ"ה האי קונו דאמר הכא אינו ר"ל בוראו אלא ר"ל בעליו כדכתיב [ישעיה א' ג'] ידע שור קונוהו וכן אמר הכתוב [ויקרא כ"ה נ'] וחשב עם קונוהו, וכן הדרך שהכלב מכיר את בעליו והולך אחריו לכל מקום שהוא הולך ומשמרו מה שאין כן בחתול. עכ"ד.

וכתב רבינו המהר"ל, כי אין כל בעלי חיים כלם שוים, אבל יש מהם שיש בהם יותר דעת מן בעלי חיים אחר, כי יש מהם בעלי נפש ויש בהם דעת, ויש בהם שמשוללים מן הדעת לגמרי. וז"ש שהכלב מכיר קונו, כי כבר התבאר כי הכלב הוא בעל נפש, ולכך יש בו הכרה, ונקרא בשביל זה כלב שהוא כולו לב, ואילו החתול הוא היפך זה, שאינו מכיר קונו היינו האדון שלו, ואין הדבר הזה משום טפשות החתול, רק מפני שאינו בעל נפש, הפך הכלב שהכתוב אומר (ישעי' נ"ו) והכלבים עזי נפש, ועזי נפש מורה שהוא בעל נפש ועזותו הוא הפלגת הנפש, ואחר הנפש נמשך דבר זה שמכיר קונו. אבל החתול בשביל מיעוט הנפש שבו והיא חמרית, לא נמשך אחר זה הדעת. ואף שאמרו שאינו מכיר את קונו לפי שהוא אוכל עכברים, כתב המהר"ל דאין הפירוש בשביל שאוכלת העכברים ולכך יש בה השכחה, שאם כן אם היה לו חתול ולא אכלה עכבר כל הימים וכי אותה חתול מכיר קונו, אך פירשו כי החתול מאחר שאוכלת עכברים ואין החתול קץ מן העכברים, יש לה טבע העכבר, כי העכבר בפרט שהיא שקץ יש לה נפש פחות משוקץ לגמרי, וכמו שאמר אחר כך מפני מה הכל מושלים בעכבר וכו' וזה מורה על מעוט הנפש.

ומ"ש כי סורו רע, כלומר שהיא בעלת תקלה וקללה, כי משחית הכל, מורה זה שהוא דבק ברע ובהעדר, ובשביל החומר הרע המתועב שבו ומתעב נפש השקץ הזה, ולפיכך הכל מושלים בה עד שאין נחשב העכבר מציאות. והחתול מפני שאין מרוחק מן העכבר מורה שהוא דוגמתו והיא פחותה ושפלה, לכך אין החתול מכיר קונו הוא האדון, שאין החתול נמשך אחר השכל.

ואמרו בגמרא ראייה לרשעת העכברים, רבא אמר אפילו גלימי גייצי. רב פפא אמר אפילו שופתא מרא גייצי. וביאר המהר"ל מה שהוסיף רב פפא, דגלימא לא הוי רע כ"כ, שאין קשה לקלקל ואין זה מורה שהוא רע לגמרי, אבל דבר זה שהוא מקלקל קופינא שהוא קשה ועם כל זה העכבר משחית, ומזה יש לדעת כי העכבר הוא משחית.

ועיין בספר בן יהוידע שהביא מעשים מהכרת הכלבים לבעליהן ותוקף האהבה שביניהם, אך תמה על מה שאמרו שאין החתול מכיר את בעליו, דידועים סיפורים על נאמנות החתולים לבעליהם, וכתב דעל כן נראה דטעמו של רבי אלעזר הוא אמת, דסיבת שכחת החתול שאינו מכיר את קונו הוא מפני שאוכל עכברים, ולכן כל חתול שאינו אוכל עכברים ואלא אוכל משלחן בעליו בשר בהמה וחיה ועוף ודגים אשר יתן לו בעליו בכל יום בעת הסעודה, ואינו אוכל העכברים אלא צד אותם

ומשליכם, אין לו שכחה מכל דבר שבעולם, ותלמידי רבי אלעזר בן צדוק לא אמרו אלא על חתול האוכל בשר עכברים. וזה לא כדברי המהר"ל לעיל.

ובספר בניהו בן יהוידע כתב לפרש מה שאמרו מפני מה הכל מושלים בעכברים, דנראה דקאי על החתולים, למה כל החתולים שולטים בעכברים דאפילו חתול קטן שולט בעכברים רבים. והשיב מפני שסורן רע, ואם לא היה נותן הקב"ה שליטה גדולה וחזקה עליהם מצד החתולים לא היו בני אדם יכולים לדור בעולם מפני רשעתם של עכברים.

דף י"ג ע"ב

ת"ר, חמשה דברים משכחים את התלמוד וכו'.

כתב המאירי, מכיון שהחכמה היא עיקר גדול ויתד שכל היחסים תלויין בה צריך אדם להשתדל בה תכלית ההשתדלות ולהיות תורתו קבע ושאר הדברים עראי, וכן שירגיל עצמו באכילת הדברים המעמידים את התלמוד הן במאכל התמידי כלחם ובשר שיהא מזונו בדקים ובמבושלים כתקנו ובאותן שאין מטמטמין את הלב, הן ביין וברקחי הסמים הידועים להועיל בכח הזכרונות, והוא אמרם חמרא וריחני פקחין. וכן לשמור עצמו מהדברים המשכחים והמטמטמים את הלב, כלב בהמה וזיתים מלוחים וכיוצא באלו הענינים על הדרכים שהתבאר ענינם בספרי הרפואות, וכתב, ועם היותו שוקד תמיד ועושה תורתו קבע ולא יפזר נפשו בעסקי העולם רק כפי הצורך ההכרחי וישים על לבו תמיד שכל העושה תורתו קבע ומלאכתו עראי זו וזו מתקיימת בידו, וסיים, וקווי ה' יחליפו כח יבטחו בה' אין מחריד אין שטן ואין פגע רע:

א"ר יוחנן בימי רבן שמעון בן גמליאל נישנית משנה זו, רבן שמעון בן גמליאל נשיא, רבי מאיר חכם, רבי נתן אב"ד, רבי מאיר חכם.

כתב הבן יהוידע לבאר כל המעשה הזה, רבי מאיר חכם, פירוש ראש ישיבה והוא כמו ענין הצוואה שצוה רבינו הקדוש דרבי חנינא בר חמא ישב בראש, והוא יש לו מעלה יותר מן אב"ד, ואין כונת רבי מאיר במעשה הזה משום גדולה, ולא הלך לבו אחר מעלות, אלא כדי לחזק כבודו של תלמידי חכמים ולא יתנהגו הנשיאים בגדולה יתירה על החכמים, ולכן כשבא לרבי נתן אמר לו שיהיה הוא הנשיא, אע"ג דאיהו גדול מן רבי נתן שהיה אב"ד, ובאמת אם היה רבן שמעון בן גמליאל נמלך עמהם כסדר שעשה יתכן שהיו מסכימים עמו, ורק זאת היתה קשה כנגדם שעשה תיקון לכבודו ואפילו עמהם לא נמלך,

מיהו יש ללמד עליו זכות שלא רצה לגלות להם דבר ולתקנו ע"פ עצתם מפני שתקנה זו היא ממעטת בכבודו שהיה להם מכבד בסדר הקימה והעמידה:

וכתב עוד דנ"ל דאין כונתם שיעבירו אותו לגמרי עד עולם והם יהיו נשיא ואב"ד לעולם, אלא רצונם לעשות דבר זה לפי שעה למידת ימים או שבוע עד שיסותרו החוקים שלו שעשאו בברייתא החדשה, והם ייסדו תיקון שלם וחזק להרבות כבודו של החכמים, ואחר שיתקנו הדבר כרצונם יחזירו לו הנשיאות והם ישמשו כאשר היו בתחלה. ומה שאמרו להם בחלום זילו פייסו לרבן שמעון בן גמליאל, אע"פ שכונתם לשם שמים, מכל מקום חטאו לו במה שעשו לו אופן שהיה בא לידיו ביוש, ובושת פנים חמירא טובא, ורבי מאיר סבר אע"פ שחטאו לו בדבר זה כבר נתכפר להם במה שעשה להם בפועל ביוש גדול להוציאם מבית המדרש אע"פ שהם לא עשו ביוש בפועל, ודע כי תלמודא לא אמר שאמרו להם בחלום בפירוש אלא אמר אחזו להו דהיינו הראו להם ברמז על דבר זה:

אסיקו ליה לרבי מאיר אחרים.

כתב הבן יהוידע דנראה מן השמים נתנו בלב רבן שמעון בן גמליאל לאסיק לרבי מאיר בשם אחרים, כי בשם זה נמצא שמו הטוב כולו ונוסף אות ח', כי הוא היה חכם כמו שאמר תלמודא, והיינו אותיות אחרים הם אותיות מאיר ח', ואות ח' הוא ר"ל חכם, וכמו שאמר רבי יוחנן רבי מאיר חכם רבי נתן אב"ד, ונמצא בשם זה של אחרים נתעלה יותר, דנרמז מעלתו באות ח', ולכן אמר אסיקו ליה לרבי מאיר, אסיקו ר"ל העלו, דבזה השם היה לו עליה, גם אחרים עולה מספר יד רמה שהיה לו יד רמה במלחמתה של תורה. ומה שאמר בקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך, אע"ג דבאמת כונתם לשם שמים ולא בקשו לעקור לגמרי אלא היתה כונתם על מנת להחזיר, אמר לו כן כי לעיני הרואים כך היו דנים בדעתם, ולכך הוא הקפיד הרבה ואסיק להו שם אחר כדי לפרסם הדבר שלא יבא אחרי זה אדם אחר לעשות כזאת:

רבי מאיר לא אזל, אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

מזה תראה תוקף דעתו של רבי מאיר ושהיתה באמת כוונתו לשם שמים, דאף שהראו לו בחלום כנ"ל ובאמת היה מה שהיה, מכל מקום לא הלך לפייס את רבן שמעון בן גמליאל, כי אכתי החזיק בדעתו, ואף שיתכן שלא היה צריך להביאו לידיו ביוש, זה כבר שולם לו במה שהוציאוהו מבית המדרש כמבואר לעיל בדברי הבן יהוידע. ובאמת יש לומר שדעתו של רבי מאיר היתה

שהיות ואינו יודע עוקצין אינו ראוי לכבוד מיוחד מאשר האחרים, ועד עכשיו שלא היה היכר מיוחד בכבוד הנ"ל לא היה גריעותא בזה, אבל כשביקש לתקן כנ"ל ראה למחות על כך, ולכן גם לא רצה לפייס את רבן שמעון בן גמליאל, דאף שעכשיו הוא ראוי, לדעתו לא היה ראוי אז לכבוד מיוחד מטעם הנ"ל.

והנה רבן שמעון בן גמליאל היה עניו גדול, וצריך להבין מה חשב הוא כשתיקן תקנה זו, ומה חשבו הם, וכתב הקרן אורה, הנה רבן שמעון בן גמליאל היה מפורסם בענוה, כדאיתא בבבא מציעא (פ"ד ע"ב) וח"ו לומר שלכבוד עצמו תיקן תקנה הזאת. אלא נראה דחכמינו ז"ל הביאו המעשה הזה אחר המשנה הנישנית בסדר המעלות מי הקודם לחבירו, וענין אלו המעלות כי אתם קרוים אדם כי כל ישראל יחד בכלל הם בצורת אדם, וכמו אשר באדם כל בנינו הוא בסדר מדרגה זה למעלה מזה, והחיות משתלשל בקרבו מראשו ועד רגליו, וכל אבר מקבל מאשר למעלה ממנו. ואם יתהפך ח"ו סדר בנינו יחלש כחו ותפסוק חיותו ח"ו, כן הם כל ישראל בכלל מחוייבים להתנהג על סדר המדרגה, ויש שהם בחינת ראש ויש שהם בחינת שאר המדרגות. על כן צריכין שישמרו בחינת מעלתן וסדרם כמו שהמה, וכל היותר במעלה הוא קודם לחבירו, ע"כ תמצא מנין מעלת ישראל בשררה מספר עשרה, כנגד כחות האדם בכלל שהם במספר עשרה. ואלו הן סדר מספר המעלות מלך. וכה"ג. ונביא. ומשוח מלחמה. וסגן. ואמרכל. וגובר. ראש משמר. וראש בית אב. וכהן. כל אלו יש להן מעלה זה על זה, ולוים על ישראל אין להם מעלה אלא בשעת הדוכן. וכדאיתא בירושלמי (פ"ג ה"ה) והחכמה קודמת לכולן. וזה שנאמר (קהלת ז', י"ט) החכמה תעז לזכרם מעשרה שליטים אשר היו בעיר. וכשהן מתנהגין על סדר המעלות הן במעמד ומצב טוב, כי ישכון כבוד עליון על הראש, ומשם יגיע ממדרגה למדרגה עד סוף, וכולם חיים וקיימים. אבל אם ח"ו איש הישר בעיניו יעשה, וכל אחד אומר אני הראש זה מהרס ח"ו כל מצבן, כמבואר בדברי זזה"ק. כי כן הוא טבע הנפש שיקדים הזנב לילך לפני הראש. ובכל הקללות שקלל ישעיה הנביא ע"ה לא נתקרה דעתו (כי לא נודע לו מדוע עשה ה' ככה לעם הזה להסיר משען ומשענה ושאר הקללות) עד שאמר (ישעיה ג', ה') ירהבו הנער בזקן (חגיגה י"ד ע"א). כי דבר זה מביא לידי כל הקללות ח"ו, וכמו שכאשר ישמרו סדר קומתם וצלמם והם בכללם אדם השלם הם מתברכין בח"י ברכות, נגד ח"י חוליות שבשדרה (ברכות כ"ח ע"ב), אשר הם מעמד ומצב כל קומת האדם. כן הוא ח"ו אם אין הקומה שלימה אז יבוא עי"ז י"ח קללות.

ובזה יש לכון מה שאמרו ז"ל (סנהדרין צ"ז ע"ב) כי בכל דור לא יהיה העולם חסר מל"ו צדיקים. ורמין קראי אהרדי, ממה שנאמר סביב ח"י אלף. ומשני הש"ס הא דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה הם שמונה עשר אלף, והא באספקלריא המאירה הם ל"ו. והוא, כי האדם נברא בחומר וצורה, וקומת החומר דוגמת קומת הצורה. והתכלית בבריאתו הוא לזכך קומת חומר, להיות שניהם לאחדים בידו רק אל הטוב. וידוע דברי הרמב"ם ז"ל (עיין ה' יסוה"ת פ"ז ה"ו) מה שהיה ענין אספקלריא מאירה ושאינה מאירה, כי המאירה הוא מי שנזדכך חומר ואלו יהיה למסך מבדיל מראות בכבוד שמים. ושאינה מאירה הוא מי שלא נזדכך עדיין בתכלית, ע"כ לא יוכל לראות ראייה שלימה מפני מסך חומר המבדיל. ע"כ אלו שהם בבחינת אינה מאירה הם במספר ח"י לבד, כי לא נשלם אצלם קומת החומר. אבל אלו שהם בבחינת מאירה שני הקומות אצלם בשלימות. ע"כ מספרם ב' פעמים ח"י, כנגד שני הקומות. וזה שהבטיח לנו ה' בסוף כל הברכות (ויקרא כ"ו, י"ג) ואולך אתכם קוממיות, כי להיות ימות המשיח נהיה כולנו שלימים בשתי הקומות, ונזכר לחזות כולנו באיספקלריא מאירה.

והנה נודע כי הנשיא והחכם והאב"ד כ"א יש לו מעלה נודעת. והנשיא קודם לחכם, והחכם לאב"ד. ע"כ אמר רבן שמעון בן גמליאל לא בעו למעבד היכרא כו', וח"ו לא דרש לכבוד עצמו, כי ודאי בינו לבין עצמו התנהג עמהם כמצות הנשיא להתנהג עם ת"ח, לחלוק להם כבוד ולאהוב אותם כנפשם. אבל בקרב העם הוא הראשון לכל וכולם מחויבים לחלוק לו כבוד, כי כן הוא סדר ההנהגה להיות ראשון ראשון ואחרון אחרון. וע"ז היה כוונת רבן שמעון בן גמליאל לעשות היכרא בקרב העם, שלא לשנות הסדר המחויב, שהמאחר במעלה מחויב להיות כפוף אל שלמעלה הימנו, כדי לקבל ממנו ההשפעה האלקית. ור"מ ורבי נתן בקשו לומר לו מי ימלל גבורות ה' כו', כי אין ראוי להיות צינור ההשפעה וראש בחכמה אלא מי שאין בו שום חסרון, כי אם אין לו מה יתן לאחרים. ע"כ ביקשו לומר לו גלי עוקצין, ואיסתייע מילתא וגמר.

דף י"ד ע"א

וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף.

רש"י פירש, אומנא לביתיה לא קרא, שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו אלא כשהוא רוצה להקזיז דם היה האומן על לביתיה דרבה

נראה לפרש דאמרו ליה כלדאי דמלכת תרתין שנין ואח"כ תמות, להכי קאמר דזה הזכות שלא קבל עליו להיות ראש, היה כל הכ"ב שנים חיים טובים, ולא נצטרך אפילו לאומן להקיז דם, כי היה כחו חזק ובריא. כי מדת הענוה הוא מרפא לגוף וחיים לנפש.

רבי זירא ורבה בר מתנה הי מנייהו עדיף.

הקשה הבן יהודה, דודאי הסברה מכרחת דמתון ומסיק עדיף מחריף ומקשי, כי מה תועלת בקושיות אם לא יש תרוצים. וכתב דנ"ל הענין כך, שזה כלל גדול בתורה דכל שמעתתא שירבו בה בקושיות יותר תתברר יותר ויוצא ממנה כמה וכמה הלכות חדשות ע"י התירוצים שיתרצו בהם הקושיות, ולכן אמר ר"א הרבה תורה למדתי מרבותי ויותר מחבירי ומתלמידי יותר מכולם, כי בריבוי החברים וכל שכן בריבוי התלמידים ירבו הקושיות, ועל ידי כן ירבו אופני הסברות אשר יתחדשו לתרץ בהם הקושיות, ומכל סברה יולד הלכה חדשה ונפקותא לענין דינא בעלמא, ולכן אחר שנפטר ריש לקיש והביאו במקומו את רבי אלעזר בן פדת להיות משנה לרבי יוחנן בישיבה בבית המדרש, כי הוה אמר רבי יוחנן שמעתתא הוה אמר ליה רבי אלעזר הא תנא דמסייע לך, ואמר לו רבי יוחנן סלקא דעתי שתהיה ממלא מקומו של ריש לקיש שהיה מקשי לי כ"ד קושיות על השמעתתא והייתי מוכרח לתרץ לו הכל ועל ידי כך רווחא שמעתתא, אבל אתה אומר לי תנא דמסייע לך אטו לא ידענא דשפיר קאמינא, וכן הענין כאן, דרבי זירא חריף ומקשי, כי מרוב חריפותו מוליד קושיות הרבה בשמעתתא, ורבה מרוב הרחבת שכלו מוליד סברות ולתרץ בהם הקושיות ההם, ונמצא רבי זירא צריך לרבה ורבה צריך לרבי זירא, ברם תלמודא מבעיא ליה מי הוא הצריך לחבירו יותר, שהבעיין יודע דתרווייהו צריכי זה לזה, אך בעי מי הצריך יותר, ומסיק בתיקו עד שיבא אליהו זכור לטוב ויאיר עינינו בתורת חיים:

ושם היה מקיז. ואית דגרסי שלא רצה לנהוג שררות בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה כלומר שלא היה לו פנאי להקיז עצמו אלא היה עוסק כל שעה בתורה לפני רבה.

ותוספות הרא"ש כתב, הרבה מהמון עם הולכין לבית האומן להקיז דם והנכבדים קוראים לאומן ובא לביתם, וכל כך השפיל עצמו שלא רצה לקרות האומן לביתו. ורב האי גאון פירש, כיון דשלחו מתם סיני עדיף והשפיל רב יוסף עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה, היה חולק לו רבה כבוד ומספק לו צרכיו, ואפילו מקיז דם לא היה צריך לקרוא לביתו לפי שהיו נעשין כל צרכיו בביתו של רבה. והרמ"ה ז"ל פירש כך, הואיל שהשפיל רב יוסף את עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה הגינה זכות ענותנותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה אחד מהם כל השנים שמלך רבה ואפילו אומן להקיז דם לא הוצרך לקרות לביתו. וכתב דהדין הוא פירושא דאסתבר לן ופירוש מעליא הוא.

ובאמת הטעם שלא רצה רב יוסף לנהוג שררה מבואר במסכת ברכות [ס"ד ע"א] מפני דאמרי ליה כלדאי מלכת תרתין שנין, ופרש"י (ד"ה מלכת) ואמר אם אמלוד תחלה קודם לרבה אמות לסוף שנתים כו', משמע בהדיא לולי שרב יוסף היה חושש שימות לסוף שנתים היה קיבל עליו. וכתב הבאר שבע דלכן נראה ללמוד סתום מן המפורש, כיון דמייתי ליה התם הך דרבה ורב יוסף אהא דאמר רבי אבין כל הנדחה מפני השעה שעה נדחית מפניו כו', דהא דקאמר כאן כולחו שני דמלך רבה כו', כלומר כיון שרב יוסף רצה להיות נדחה מפני השעה, השעה נדחית מפניו כל כך עד דלא מיבעיא שלא הפסיד שנותיו בכך, אלא אפילו אומנא להקיז דם לא הוצרך לקרות לביתו מפני שלא היה חולה כלל. כן נ"ל:

והקדן אורה אורה כתב גם כן כעין זה וז"ל, ולענ"ד

סדר קדשים

היה להלכה למעשה בבבל, מכל מקום עסקו הם בסדר קדשים, דאין לומר שאינו למעשה, כיון שהעסק בו הרי הוא כעבודה, והרי זה כדבר השייך גם היום.

והנה המתבונן באמת יתמה, מדוע דוקא סדר זה נקרא חכמה ודוקא עליו אמרו פלפלת בחכמה, והלא ענייני הקדשים רובם ככולם גזירות הכתוב הם, ודרשות המקראות, ומה שייך לפלפל בהם, ומדוע דוקא הם מאירים פניו של אדם.

והענין, דחכמה קאי בכל מקום על מסירת הענין כמות שהיא, שכידוע יש חכמה בינה ודעת, החכמה אלו הידיעות, הבינה זו ההתבוננות וההבנה, והדעת הוא החיבור עם מה שהתבונן והשיג. וראשית צריך אדם לקנות את הידיעות, למיגרס והדר למיסבר, ואדרבה, מה שנראה בראשונה פשוט, לאחר העמקה ומחשבה נראה כבר לא כל כך פשוט... ולמה הדבר דומה, לאדם הבודק סכין לשחיטה, או אתרוג למצוה שאדם מן השורה אומר שהסכין חלקה לחלוטין, או האתרוג נקי לחלוטין, והמומחה מבחין בפגימה דקה מן הדקה, או בשריטה או נקודה באתרוג שזולתו אינו מבחין בה כלל, ומוכן שדוקא בדברים כאלו נמדדת מומחיותו של האדם.

וכן הוא הדבר בענייני קדשים, שעל פניהם נראה שהכל גזירות הכתוב ודרשות, ומה יש לנו עוד לדון בהם, אבל החכם מבחין שאין הדברים כל כך פשוטים, וצריכים הם לפני ולפנים. הלא תראה כי רב אשי אמר לרב אחא בריה דרב יוסף כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי, והוא לכאורה תימה, מי מזמין קושיות אם הכל מובן... אלא היא הנותנת, דוקא בסדר קדשים צריכים את החכם היודע להבחין כי דברים בגו, וכיצד אפשר להגיע אליהם על ידי קושיות שיביאו אותנו לגילוי הדברים העמוקים שאינם נראים בהשקפה ראשונה [ובתיקוני הזהר איתא שיש קושיות שהן באות משום שהם מפריע לאדם להבין, והרי הן כקליפות שיש לשברם, ואלו קושיות מצד עין הדעת, ויש קושיות שהם מעץ החיים, שהן עצמם תורה וחלק מן הפרי].

והמעין בספרים העוסקים במסכתות סדר זה יראה כי בכל סוגיא יש כמה וכמה חקירות בעניינים שאינם מפורשים, ויש בהן נפקא מינות, ולדוגמא בסוגייתנו כתב הגרי"ז דיש לחקור, לפי מה דקיי"ל דסתם זבחים לשמן הם עומדים וסתמא כשר משום דבגופו של קרבן יש כבר החלות דין של לשמה, אם הפסול הוא דכשחושב שלא

מסכת זבחים

דאמר רב המנונא אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנאמר פוטר מים ראשית מדון [סנהדרין ז' ע"א]. ומאידך גיסא אמרינן במסכת שבת [ל"א ע"א]. אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר. ע"כ. משמע שדינו על שאר דברים. ובשם אדונינו הגר"א מסבירים דאלו השאלות הם על דברי תורה, נשאת ונתת באמונה זה סדר זרעים, קבעת עתים לתורה זה סדר מועד, עסקת בפריה ורביה זה סדר נשים, צפית לישועה הוא סדר נזיקין, פלפלת בחכמה הוא סדר קדשים, הבנת דבר מתוך דבר הוא סדר טהרות, ומאמר ריש לקיש קודם לזה, אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתיד חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים עתיד זה סדר מועד חסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות.

מכל זה למדנו שסדר קדשים הוא הנקרא חכמה, והעסק בו נקרא פלפול בחכמה ובמסכת בבא מציעא [ק"ט ע"ב] אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי וכו' אמר כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי, ופירש רש"י, כי מטית לשחיטת קדשים, הכרתי בכך שאתה חדוד ויודע להעמיק ולהקשות, וכי מטית למסכת זבחים, שהיא עמוקה, תא אקשי לי, ואתן לב לתרץ לפי שאלתך. ע"כ.

ובעל התניא כתב דמה שכתוב חכמת אדם תאיר פניו, כי ארז"ל חכמת זו סדר קדשים, שע"י למוד סדר קדשים מעורר וממשיך הגילוי להיות חכמת אדם תאיר פניו. ובמקום אחר כתב דמכל הסדרים עכ"פ לפחות יקנה ויחקוק סדר קדשים הנקרא חכמה בדברי רז"ל ומכפר עונותיו של אדם כמ"ש האריז"ל.

ואמרו בסוף מסכת מנחות [ק"י ע"א], שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות וכו' ורבי יוחנן אמר אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם וכו'. אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. ע"כ. ולכן אף שלא מצאנו תלמוד בבלי לסדר זרעים כיון שלא

עוד חקרו האחרונים בגדר שלא לשמה, הנקרא בגמרא שינוי קודש, האם צריך שינוי חיובי, דהיינו שיחשוב דוקא לשם קרבן אחר, או די שיאמר הריני שוחט שלא לשם הקרבן, אף שאינו מכוין להדיא לשם קרבן אחר.

והנה מצינו עוד דברים שצריך לשחוט לשמם, כדאיתא במשנה לקמן [מ"ו ע"ב], לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח, לשם זובח, לשם שם, לשם אשים, לשם ריח, לשם ניחוח, והחטאת ואשם לשם חטא [הובא בסוגייתנו ע"ב], ויש לבאר את ההבדלים בין כוונות אלה לכוונות שבסוגייתנו, והאם גם הם צריכים להיות בכל העבודות כדין שינוי קודש, ויבואר אי"ה שם.

אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.

וצריך להבין מדוע, תינה בקרבנות המחוייבים שכמו שאומרת הגמרא נהיו כעין נדבה ולא הקרבן שהתחייב עליו, אבל נדר, מדוע לא יצא ידי חובה. אלא מכאן רואים שיש שם פסול על הקרבן, שמחמת פסול זה אינו עולה לבעלים. אמנם לענין נדבה נחלקו האחרונים האם יש בה פסול ורק לא שייך לומר שלא עלתה לבעלים הואיל ואינו חייב באחריותה, אבל באמת אין שם בעליה עליה, וכך כתב בליקוטי הלכות, אבל הביאו בשם הגר"ז שהוכיח שעדיין שם בעלים על הקרבן.

דף ב' ע"ב

אלא, אם כמה שנדרת עשית יהא נדר, ואם לא נדבה יהא, ונדבה מי שרי לשנויי בה.

והנה הרמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק ט"ו ה"ג] כתב וז"ל, אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה כמו שיתבאר, לפיכך זבח ששחטו שלא לשמו, או מנחה שקמצה שלא לשמה, בין בזדון בין בשגגה חייב להשלים שאר עבודות לשמן, אפילו שחט וקבל והוליד במחשבת שינוי השם חייב לזרוק במחשבה נכונה. ע"כ. וכתב הליקוטי הלכות דמלשון זו משמע שאף ששחט שלא לשמה צריך לעשות את שאר העבודות במחשבה מפורשת לשמה, וכאן אינו יכול לסמוך על סתמא לשמה, כי בסתמא עושה על דעת ראשונה.

דף ו' ע"א

מקיבעא לא מכפרא, מקופיא מכפרא וכו'. איבעיא להו כיפרו על מה שבאו או לא כיפרו וכו' איבעיא להו אעשה דלאחר הפרשה מכפרא או לא מכפרא וכו'.

צריך לבאר את החילוק בין כפרת קרבן קבועה לכפרת קרבן כגון עולה או קרבן שלא עלה לבעלים, והוא דכפרת

לשמה נפקע הסתמא וחסר לשמה, או דמחשבה שלא לשמה הוי מחשבה הפוסלת כמו מחשבת פיגול דהוי מחשבה הפוסלת. הרי כי לאחר ההעמקה תגלה עולם חדש המסתתר מפניך... ובאמת בסדר קדשים עיקר החכמה היא להגדיר את הדברים בצורה הנכונה, ואז להבדיל בין ענין זה לענין אחר, ולפעמים הם הבדלים דקים, אשר על כל אלה יצדק לומר פלפלת בחכמה, כי הפלפל הוא הנותן טעם בדבר תפל, וכן הוא כאן, שהמעין ימצא עולם ומלואו המסתתרים מעינו בהשקפה הראשונה, וממילא לאחר שמתגלים לו הרי זו שמחה גדולה, וחכמת אדם תאיר פניו.

פרק ראשון

דף ב' ע"א

כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחטאת, הפסח בזמנו, והחטאת בכל זמן; רבי אליעזר אומר אף האשם, הפסח בזמנו, והחטאת והאשם בכל זמן.

פסולים אלו נקראים פסולי מחשבה, ונחלקו הראשונים מה היא מחשבה זו, ובפשטות מחשבה היא כפשוטה, שחושב במוחו מחשבה, ואף שאנחנו באמת איננו יכולים לדעת מזה, הנפקא מינה לכהן העובד שצריך לומר לבעלים שלא יצא ידי חובה או שיודיע לחבריו הכהנים שהחטאת נפסלה ואסורה באכילה, ומשמע שכן היא דעת הרמב"ם [פסולי המוקדשין פ"ג ה"א]. אמנם דעת רש"י לקמן [מ"א ע"ב] ותוספות בבבא מציעא [מ"ג ע"ב] בענין מחשבת שליחות יד, וכן במסכת פסחים, שמחשבה פוסלת בקדשים רק אם הוציא בפיו ואמר שעושה שלא לשמה, או מחשבת פיגול, וכן שאר פסולי מחשבה בכל קרבן כדינו. ועיין באחרונים שהאריכו בזה בראיות לכאן או לכאן.

והנה במשנה לא נקט לשון פסול, אלא שהם כשרים, רק לא עלו לבעלים לשם חובה, ובפסח וחטאת אינם כשרים, וחקרו האחרונים [הובא כבר לעיל] האם הוא פסול חיובי, כמו מחשבת פיגול, שבמחשבתו הוא יוצר פסול, ואף שהקרבן בסתמא עומד לשמו, במחשבתו הוא פוסלו. או שתנאי בקרבן הוא שיהיה קרב לשמו, ובסתמא מתקיים זה כי סתמא הוא עומד לשמו, אבל כשהוא מגלה בדעתו שהוא עושה שלא לשמו, הרי שיש כאן חסרון, שאין כאן לשמו, וממילא הוא פסול.

קרבן מהותה הוא תיקון הפגם והחטא, דאדם בעונו, אף בשוגג, גורם פגם וקלקול מסויים, גדול או קטן, דעליהם נאמרו חילוקי הכפרה שבמסכת יומא, כי כל העונשים שבתורה אינם סתם נקמה, אלא תיקון, שהאדם במעשיו גרם פגם וקלקול, ולפעמים אף בורא מקטרג או משחית, מתקיים בו תייסרך רעתך, שהרעה עצמה שעשה מייסרת אותו וממילא נתקן הפגם שעשה. ובעוונות שיש עליהם קרבן על שוגג, הרי גם השוגג אינו נקי, ואם נחשוב כמה בושה יש ליהודי שמביא קרבן חטאת למקדש על חילול שבת "רק" בשוגג נבין עד כמה אין הדברים פשוטים... . והרי זה כלוקח תרופה שמטרתה לרפא חולי מסויים, ולכל חולי יש את התרופה המתאימה לו, ואם היא אינה שייכת לו הרי זה כמי ששבר את רגלו רח"ל ולוקח כדור נגד כאב גרון... . אבל הכפרה שעל ידי עולה, אין מהותה תיקון, אלא ריצוי, שאנו רואים במציאות שבעולם הזה, שאף אם חטאו כנגד אדם מסויים, אם החטא אינו גדול, בעת רצון הרי הוא מוחל על מה שעשו לו, כי אז נוצרת

קירבה חדשה וממילא הימים הראשונים יפלו.

וזה הענין גם כאן, העולה מכפרת על עשה או הרהור הלב, כי אלה דברים שאינם פוגמים במהותם, רק גורמים ריחוק, וממילא כשבא דורון ונוצר קירוב, נמחלים העוונות האלו. וכן הדבר בכל קרבן המוזכר כאן, רק הסתפקה הגמרא בטיב הריצוי הזה וגדריו, האם כפרת ריצוי היא ככפרת חטאת לענין כפרה לאחר הפרשה, וכן הסתפקה לעיל לגבי קרבן שלא עלה לבעלים, אך מכל מקום הואיל והוא קרבן כשר, אולי יש בו כפרת ריצוי על אותו ענין שהובא עליו, ואף שלא מתקן את העוון כפרה פורתא איתא, וזו כוונת רש"י שכתב שאפשר שיגן עליו מן הייסורים, ותן לחכם ויחכם עוד.

והנה רוב העניינים בתחילת פרקין הובאו בסוגיות אגב גררא דנידון הסוגיא, ואין זה המקום לדון בהם ולהרחיב בהם את הדיבור, ואי"ה במקומו יתבאר כל אחד באר היטב.